

Марія Калинич

ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ В 90-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Проблема порівняння посткомуністичного розвитку країн Східної та Центральної Європи досить гостро постала в Україні в другій половині 1990-х років і пов'язана з пошуками пояснень і відповідей на питання, як країни, які опинились в «однакових» умовах, розвивались різними шляхами і мають різні результати. Для порівняння обираємо Польщу, тому, що саме в суспільній свідомості ствердився міф про те, що Польща і Україна на початку 90-х років минулого століття мали схожі стартові умови, але демонструють принципово різні результати. Саме ця проблема на сьогодні є актуальною.

Серед країн, які досягли найвищих показників в темпах економічного розвитку і стабілізації політичних систем, переважна більшість дослідників називає Чехію, Угорщину, Словенію та Польщу [1]. Посткомуністичний розвиток у вищезазначеному регіоні більшість дослідників порівнюють з айсбергом, лише 30 % якого доступні людському окові, а вся інша частина, як і причини позитивних зрушень в досліджуваних країнах, значно глибша і ще на даний час залишається таємницею. Тут відіграє роль попередній історичний досвід, який сприяв формуванню певних стартових передумов, геополітичні чинники, рівень розвитку суспільної свідомості тощо.

При розкритті даної теми потрібно звернути увагу на наступні проблеми. По-перше: характер модернізаторської еліти та результати її становлення. В Україні модернізаторська еліта сформувалася з двох основних джерел: це колишні члени суспільних рухів націонал-демократичного спрямування та «реорганізовані» представники КПУ. Після чого в Україні відбувся синтез двох тенденцій (які в сумі призводять до негативних наслідків): це насамперед розбудова незалежної демократичної держави при збереженні принципів етатизму, тобто старої бюрократичної еліти тощо.

На відміну від України, в Польщі політична еліта була замінена вихідцями з «Солідарності», а коаліційний принцип формування уряду, хоча й був дестабілізуючим фактором на початку реформ і не був досить довготривалим явищем, все ж першопочатково сприяв повній ротатії кадрів на всіх рівнях виконавчої влади, оновленню політико-ідеологічних парадигм розвитку держави. Далі популярність «Солідарності» почала різко падати [2]. В Польщі протягом 10 років відбувалися перепади з одного політичного спектру при владі до іншого. Але не зважаючи на все польський політичний клімат також мав періоди погіршення: це і спроби

провести політичні чистки під гаслом «декомунізації», які зосереджувались в руках правих угруповань, натомість ліві опинились у важкому стані.

У 1993 році відбулись вибори, які принесли перемогу лівим силам і показали, що праві сили не навчилися позбавлятися власних політичних амбіцій заради спільної мети, в результаті чого подрібнились та програли місце реформаторській еліті в Польщі. Але у 2001 році перевагу отримала коаліція з Союзу лівих демократичних сил та Партії Праці, яка стояла на основі соціал-демократії і мала за підставу свого успіху вдалу внутрішню політику Єжи Бузика та ефективну соціальну політику, яка мала на меті вирішити проблему зайнятості [3]. Що ж до України, то якщо говорити про праві, ліві чи центристські сили, як про реформаторську еліту, за великим рахунком, не має значення, тому, що при реальній владі залишилась колишня партноменклатура з новим ім'ям.

По друге: політичні партії та розподіл політичних сил. В Україні, як відомо, на початку 1990-х років в партійно-політичному спектрі переважали партії правого спрямування, тоді як з середини 90-х років спостерігається суттєве пожвавлення. Відбулась, так звана, «відкотна хвиля» до «сильної руки», викликана невдачами в сфері економіки, а саме – різким падінням рівня виробництва і рівня життя. Наявність мажоритарної виборчої системи в Україні до 1997 році стримувала процес укрупнення політичних партій, а відтак і формування партійної системи.

Натомість в Польщі, де в середині 90-х років налічувалося більше 250 політичних партій, прийняття нового виборчого закону у 1993 році на основі пропорційного представництва з високим прохідним пунктом (5 % для партій та 8 % для коаліційних об'єднань), сприяло укрупненню політичних партій і оформленню більш партійно-політичного аспекту.

На думку І. Зеленько, якісної трансформації зазнали власне ліві партії, які в Польщі стали силами, тому, що саме вони послідовно дотримувались орієнтації на Європу та НАТО. Також значну увагу в Польщі приділяли соціальним програмам. В Україні в цей час ліві партії переважно заперечували інститут приватної власності і орієнтувались на інтеграцію в межах Союзу Росії і Білорусі [3].

В Польщі критерієм розподілу політичних сил стало їх відношення до європейської інтеграції і темпів реформ, а в Україні – все ще визначалося відношенням політичних сил до минулого суспільно-політичного ладу.

Є ще одна суттєва різниця між Польщею та Україною. У Польщі немає олігархів, мінімальний вплив мають фінансово-промислові групи. Там на суспільство впливають церква, інтелігенція тощо. Але вважається, що враховувати інтереси окремих олігархів – це занадто. І саме тому політичні партії розвиваються там природним шляхом, без нальотів податкової поліції, а ЗМІ становлять справжню силу, через яку суспільство впливає на політику і державне управління [2].

По-третє: зовнішньополітичні вектори досліджуваних країн та перспективи співпраці. Принцип багатовекторності – тяжіння і до Росії, і до Заходу, покладений в основу української зовнішньої політики в силу розгляду країни як геополітичного плацдарму, призвів то того, що наша держава отримала імідж країни з невизначеними зовнішньополітичними пріоритетами в пошуку засобів для існування, тобто інвестицій.

Польський політик А. Олеховський зазначає, що найважливішим принципом польської зовнішньої політики є давня істина, що тільки ті народи у безпеці, котрі добре живуть із сусідами, розвиваються самостійно один від одного і шанують ці відмінності. Ці «добросусідські прагнення» Польщі по відношенню до України виливаються в підтримку останньої щодо вступу в НАТО, але для України це не нестиме реальних позитивних зрушень, оскільки за умов вступу, периферійною східною зоною буде не Польща (чого вона і домагається), а Україна, яка до того ж не має військо-організаційного потенціалу, щоб стати повноправним членом цього більше військового, ніж політичного об'єднання.

Щодо зв'язків між Україною та Польщею поза меж питань НАТО та ЄС, позитивним зрушенням за останні 10 років стало налагодження дійсно спокійних відносин. Польські політики й наукові прагнуть запровадити в життя концепцію західних спільнот, до якої має входити й Україна. Ця спільнота складатиметься з узагальнених рис кожної національної культури, матиме певний буфер обміну цінностями й стане підґрунтям дотримання миру в регіоні [4].

Отже, порівнюючи внутрішньо- і зовнішньополітичні чинники, як вирішальні в процесі розвитку двох сусідніх держав з соціалістичним статусом, можна дійти висновку, що Польща досягла значно вищих показників, ніж Україна, хоча на початку 90-х років мали схожі стартові умови.

Список використаних джерел:

1. Вятр Ежи. Польща: п'ять лет после перелома // Свободная мысль. – 1994. – № 12–18. – С. 92–96.
2. Зеленько Г. І. Україна і Польща: політико – владні структури в умовах модернізації // Людина і політика. – 2001. – 25. 09. – С. 5.
3. Олеховські А. Шанс для Європи // Урядовий кур'єр. – 1994. – 15. 11. – С. 5.
4. Петренко Є. Польща: урядова криза як індикатор успішності // Демократична Україна. – 2000. – 15. 06. – С. 3.

КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

В умовах сучасного етапу розвитку суспільства відбувається зміна системи цінностей і пріоритетів, обумовлена новими суспільними відносинами під впливом демократизації і гуманізації у сфері освіти і культури. Триває пошук елементів і засобів, які сприймають ефективній комунікативній діяльності соціального педагога з дітьми підліткового віку в умовах ЗОШ.

Тому незаперечним є твердження про те, що якість соціального життя підлітків в умовах загальноосвітньої школи великою мірою залежить від характеру її спілкування з іншими людьми. Отримання задоволення від спілкування позначається на психологічному благополуччі учасників комунікативного процесу, водночас постійне незадоволення соціальними контактами й міжособистісними стосунками призводять до поганого настрою, депресії, зниження активності, а зрештою – до погіршення здоров'я й невиконання запланованих цілей.

Для соціального педагога спілкування є одним з головних інструментів професійної діяльності. Саме спілкування є найскладнішою сферою діяльності в соціально-педагогічній роботі. Від комунікативних якостей соціального педагога, комунікативних здібностей та комунікативної компетенції часто залежать результати його роботи з підлітками.

Проблему формування комунікативної діяльності соціального педагога з дітьми підліткового віку досліджують сучасні вітчизняні науковці М. Галагузову, І. Звереву, А. Капську, Л. Коваль, Г. Медведєву, Л. Міщик та ін.

Зокрема А. Капська стверджує, що вагомість соціального педагога як партнера у спілкуванні особливо зросла в останні роки. У нього спостерігається диференціація прояву комунікативних якостей за ознакою їх достовірності, переконливості, аргументованості, емпатійності. Позитивне сприйняття підлітками пропозицій, рекомендацій визначається позицією соціального педагога, яка досить виразно простежується в процесі комунікативної взаємодії. Тому для підвищення ефективності соціально-педагогічної роботи спеціаліст має досконало володіти знаннями і вміннями професійної комунікації, а також вміти адекватно їх застосовувати у відповідній сфері та ситуації [1, с. 346].

Поняття «компетентність» в широкому розумінні цього слова означає досконале знання своєї справи, суті роботи, яка виконується, складних зв'язків, явищ і процесів, можливих способів і засобів досягнення окреслених цілей. У зміст компетентності включається рівень базової і спеціальної освіти, стаж роботи, уміння акумулювати широкий життєвий і професійний досвід, знання можливих наслідків конкретного способу впливу на особистість [2, с. 193].

Подібну точку зору мають А. Козлов, Т. Іванова, які зазначають, що